

ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ ДУДКА ДАНИЛА АНДРІЙОВИЧА (28.07.1921–02.02.2009)



Дудко Д.А. – видатний вчений в галузі матеріалознавства та електрозварювання, представник всесвітньо відомої наукової школи академіків Є.О. Патона та Б.Є. Патона з нових методів технології електрозварювання матеріалів та металознавства,

винахідник та інженер-конструктор інноваційного зварювального обладнання та технологічних процесів. Він є автором більш як 1000 наукових робіт та винаходів з нових методів зварювання матеріалів, нанесення покриттів та спеціальної електрометалургії. Його роботи були відзначені найвищими преміями СРСР, УРСР, міжнародними призами та відзнаками: Ленінською премією СРСР (1963), Сталінською премією (1950), Державними преміями УРСР (1972, 1983), премією Ради Міністрів СРСР (1986), премією ім. Є.О. Патона НАН України (1997), багатьма орденами та медалями СРСР та зарубіжних країн.

Дудко Д.А. народився в с. Попелюхи Мурованок-Куриловецького району Вінницької області в сім'ї сільських вчителів Дудка Андрія Петровича та Віри Олексіївни, які здобули освіту на вчительських курсах в буремні роки після громадянської війни та були направлені в село для відновлення системи народної освіти в 1920-ті роки. Як представники сільської інтелігенції та провідники рішень радянської влади на місцях вони були і громадськими діячами, активно проводили політику колективізації в 1930-ті роки, а у роки великого терору стали жертвами великих чисток. Андрій Петрович, на той час директор Успенської середньої школи Ворошиловградського району, був заарештований у 1938 р., і вважався ворогом народу аж до 1959 р., коли його справа була переглянута, і за рішенням Генеральної Прокуратури СРСР він був реабілітований посмертно за відсутністю складу злочину.

Сімейні обставини змусили осиротілу родину шукати притулку у родичів м. Рубіжне (нині Луганська обл.) та завадили Данилу Андрійовичу здобути вищу освіту в Київському політехнічному інституті, куди він успішно склав екзамен у 1939 р.

Йому запропонували передати документи до вступу у Хіміко-технологічний інститут м. Рубіжне, де він навчався до 1943 р., а пізніше перевівся в Уральський індустріальний інститут (пізніше Уральський політехнічний інститут, Свердловськ, нині Єкатеринбург, Росія). Там і сталася доленосна зустріч випускника цього інституту з академіком Євгеном Оскаровичем Патonom, який проводив співбесіди зі студентами старших курсів, підбираючи молоді кадри для Інституту електрозварювання, що був евакуйований у 1941 р. з Києва до м. Нижній Тагіл (Свердловська обл., Росія). Там, в цехах 183-го танкового заводу, була розгорнута величезна робота по застосуванню новітнього способу автоматичного зварювання під флюсом танкової броні для прискорення виробництва танків Т-34. Саме там у 1943 р. увінчалася успіхом багаторічна творча робота Інституту електрозварювання під керівництвом академіка Є.О. Патона, завдяки якій був запущений перший в світовій практиці конвеєр з 19 унікальними установками для автоматичного зварювання корпусів танків Т-34. Танки почали випускати поточним методом майже в п'ять разів швидше, застосовуючи працю малокваліфікованих операторів.

У 1944 р. академік Є.О. Патон запросив на роботу в Інститут випускника УІІ і саме з цього року життя та діяльність Данила Андрійовича Дудка були нерозривно пов'язані з Інститутом електрозварювання, а його довгий трудовий шлях – більше 65 років – був спільним шляхом здобутків та перемог колективу славетного Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАНУ.

Майже кожна розробка нових технологій та техніки нового покоління була відзначена найвищими нагородами СРСР та міжнародними призами.

Сталінську премію (1950) колектив співробітників – Б.Є. Патон, Д.А. Дудко, П.Г. Гребельник та І.Н. Рублевський – отримав за розробку способу та апаратури для напівавтоматичного зварювання під шаром флюсу. Так, були закладені основи нового наукового напрямку – автоматичного регулювання дуги та параметрів шва через систему електричного живлення. З 1952 по 1998 рр. Д.А. Дудко незмінно очолював відділ нових фізико-хімічних методів зварювання.

Ленінська премія (1963) була присуджена Д.А. Дудку та А.Г. Потап'євському за участь у розробці та впровадженні в промисловість інноваційного



На початку великого шляху: В.К. Лебедев, Д.А. Дудко, Б.Є. Патон (1950 р.)

процесу автоматичного і напівавтоматичного зварювання у вуглекислому газі плавкими електродами. Цей процес дав можливість різко збільшити застосування процесу автоматичного зварювання в CO_2 в енергетичному, транспортному машинобудуванні, в суднобудівництві та автомобільній промисловості. За дослідження наукових основ цього процесу для зварювання різноманітних конструктивних матеріалів та широке впровадження його у виробництво, а також вагомий вклад в розвиток металургійних процесів електрошлакового зварювання Д.А. Дудко здобув науковий ступінь доктора технічних наук (1964), а в 1967 р. був обраний членом-кореспондентом АН УРСР. З 1962 по 1987 рр. він виконував роботу заступника директора з наукових питань ІЕЗ ім. Є.О. Патона та проводив величезну роботу в напрямку науково-технологічних розробок першого в країні міжвідомчого науково-технічного комплексу (МНТК), який створив нові можливості для прискорення науково-технічного прогресу в багатьох галузях промисловості.

Державні премії УРСР у галузі науки і техніки: 1972 р. – за розробку високопродуктивних технологій плазмової обробки металів та 1978 р. – за впровадження способу детонаційного нанесення покриттів, а також Премія Ради Міністрів СРСР (1986) – за розробку безвідходної екологічно чистої технології, що замінює хімічні та гальванічні технології, відзначили успіхи Д.А. Дудка по створенню і дослідженню композиційних матеріалів для складних умов експлуатації (високі температури, газообразивне зношування, ударні навантаження), по дослідженням у галузі плазмового оброблення: зварювання, напилення та переплавлення, фізичних процесів у газовому розряді у вакуумі, осадження матеріалів у плазмі газових розрядів. За розвиток фундаментальних досліджень

в галузі матеріалознавства та електрозварювання Д.А. Дудко був обраний академіком АН УРСР (1978).

Увінчалися вагомими результатами проведені у відділі, очолюваному Д.А. Дудком, дослідження зі створення нових зварювальних технологій, випробуваних у космосі у 1969 р. на борту корабля «Союз-6» на установці «Вулкан». Вперше в світовій історії у 1985 р. космонавтами С.Є. Савицькою та В.А. Джанибековим в умовах відкритого космосу на протязі 3,5 год. проводились зварювання, пайка, різка та напилення за допомогою інструментів, розроблених в Інституті електрозварювання під керівництвом Б.Є. Патона та Д.А. Дудка. А вже у 1987 р. на борту станції «Мир» запрацювала апаратура промислового типу «Янтар», що дозволила наносити покриття на реальні поверхні космічних конструкцій.

Досягнення академіка Д.А. Дудка в галузі космічних технологій були відзначені званням «Заслужений діяч науки і техніки України» (1991), премією ім. Є.О. Патона НАНУ (1997), орденами СРСР, Золотою медаллю імені С. Корольова та медаллю «25 років космічної ери».

Протягом багатьох десятиліть академік Д.А. Дудко активно займався науково-організаційною, суспільною та педагогічною діяльністю. Він був членом Координаційної ради по зварюванню та Наукової ради Держкомітету СРСР з науки і технологій, членом експертної ради ВАК, Головою Президії Української республіканської спілки машинобудівників, членом редколегії журналу «Автоматичне зварювання» та багатьох суспільних організацій. До наукової школи академіка Д.А. Дудка відносять майже 45 докторів та кандидатів наук, яких він підготував як в Україні, так і в союзних республіках та за кордоном. Він нагороджений іменною медаллю Народної Республіки Болгарія за внесок у будівництво «Кольо Фічето» та болгарським орденом Кирила і Мефодія I ступеня (1987).

Академік Д.А. Дудко докладав великих зусиль для збереження і розвитку міжнародної наукової співпраці, зовнішньоекономічних зв'язків інституту з діловими партнерами зарубіжних країн. Наприкінці 1990-х років він організував дистриб'юторство новітніх технологій та обладнання Інституту електрозварювання у США та допомагав в широкому обміні інформацією, участі в міжнародних виставках, укладанні ліцензійних угод і контрактів, зокрема для поширення технології магнітно-імпульсного зварювання.

До останнього дня свого творчого життя академік Д.А. Дудко працював як радник дирекції Інституту та пішов з життя вранці 2 лютого 2009 р., направляючись на Загальні збори НАН України.

Пам'ять про цю достойну людину, сина свого часу та великого трудівника увіковічено меморіальною дошкою на стіні біля входу в Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України в Києві.